QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
PRESIDENT

ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO

ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar it-Tnejn 3 ta' Marzu 2025

Numru 3

Rikors kostituzzjonali numru 254/2020/1 LM

Paul Borg Olivier f'isem: Yonas Rezene Gebremicel UNHCR 149-19C01934; Merhawi Germay Asgedom UNHCR 149-19C01913; Mogos Yohannes Mered UNHCR 149-19C01809; Haji Nesredin UNHCR 507-19C04112; Teklu Seum UNHCR 507-19C04269; Aliksander Germay Yemane UNHCR 149-19CO1832; Takhlit Shesai Garamadin UNHCR 507-19C00614; Tsega Efrem Kebrom UNHCR 149-19C02024; Diana Mahari Areyya UNHCR 507-18C05933; Salam Mahari Tawledai UNHCR 149-19C02030; Rahwa Hakous Youhans Kod 507-19C0012; Welday Habte UNHCR 507-18C06022; Abiel Yohanes UNHCR 507-18C06017; Tarik Teweldbrhan UNHCR 507-19C01531; Wehabezgie Weldu 149-19C01341; Efrem Habtu UNHCR 507-19C01533; Hamed Ker Mehamed Ker UNHCR 507-20C00710 Gyotom Mehrtab UNHCR 149-19C01901; Roha Gabri UNHCR 507-C00256; Abdu Mahmud UNHCR 149-18C01530; Filmon Gebrezgabher UNHCR 507-19C00424 Yassin Adem UNHCR 149-19C01433; Medhani Fetsum UNHCR 149-19C01368; Yemani Gabremiskal UNHCR 149-19C01880; Mogos Fesahatsen UNHCR 650-

19C00124; Ayoub Barakhtab UNHCR 149-19C01738; Marhoi Abrahim UNHCR 507-19C02621; Hainok Zaret UNHCR 149-19C01840; Saead Alaminy UNHCR 507-19C00240; Mekele Germay 149-19C01860; Dejan Negos UNHCR 149-19C01830; Fatsu Makeyal UNHCR 507-19C02626; Merhawi Nagasi UNHCR 507-20C03751; Robil Fishaha UNHCR 507-20C03752; Sadal Hishi Kidano UNHCR 507-19C02548; Filimon Rezene UNHCR 507-19C02734; Walde Zorob UNHCR 149-19C01869; Hagus Yemani UNHCR 149-19C01784; Younatan Awagargesh UNHCR 507-20C00267; Ilkoll ta' nazzjonalità Eritrea u residenti Tripli; John Gany dar jiech UNHCR 597-20C03575; Gai Riak Jith UNHCR 507-19C03140; Abraham Puok Deng UNHCR 507-20C03587; Chuol Nhial Jieng UNHCR 507-18C050663; Gatwech Ruot Nyachon UNHCR 507-20C03591; Karash Yasser Ibrahim UNHCR 507-20C03617; Wal Kuol Bok UNHCR 507-18C04795; Alisa Nyakuol UNHCR 507-19C02439; Maria Philter Gatkuos UNHCR 507-20C02282; Gaiek Gatkuoth Tang UNHCR 507-20C03229; Ilkoll ta' Nazzjonalità Sud-Sudanisa, kif ukoll Nourin Ahmed Adam UNHCR 507-19C04091 minn Darfour; kif ukoll f'isem Fthawi Tesfamichael Welday (NLD85123757) u Asfaha Letenugus Amelesom (SWE15587827) fil-kwalità tagħhom bħala ħut u suċċessuri kull wieħed, ta' Mogos Tesfamichael Welday u Filimon Mengsteab Ghebremedhin;

v.

Il-Prim Ministru Robert Abela, il-Ministru Għall-Intern, Is-Sigurtà Nazzjonali u l-Infurzar tal-Liġi, Brigadier tal-Forzi Armati, Clinton O'Neill bħala Kap Kmandant tal-Forzi Armati ta' Malta

1. Dan huwa appell tal-atturi minn sentenza mogħtija fis-6 ta' Marzu 2024 mill-Prim'Awla tal-Qorti fil-kompetenza kostituzzjonali li, wara li laqgħet eċċezzjoni tal-konvenuti fis-sens li Paul Borg Olivier ["l-attur *nomine*"], li fetaħ il-kawża bħala mandatarju f'isem l-atturi, ma seħħlux juri li tassew għandu dak il-mandat, ċaħdet it-talbiet tal-atturi. Il-fatti relevanti huma dawn:

2. Bejn il-11 u s-16 ta' April 2020 l-atturi kienu fuq dgħajsa tas-sajd b'bandiera Libjana f'tentativ li jivvjaġġaw bil-baħar lejn pajjiż ieħor bla ma jħarsu l-formalitajiet tal-immigrazzjoni kif trid il-liġi. L-attur *nomine* igħid illi waqt illi l-atturi kienu fiż-żona ta' sorveljanza tal-ibħra taħt ir-responsabilità tal-awtoritajiet Maltin, dawk l-awtoritajiet, rappreżentati mill-konvenuti, flok għenu lill-atturi biex jidħlu fil-pajjiż, bagħtuhom lura lejn il-Libja, fejn l-attur *nomine* igħid illi ġarrbu trattament inuman u degradanti u kien hemm ukoll xi wħud li mietu, u flokhom qegħdin jidhru bħala atturi f'din il-kawża qraba u werrieta tagħhom.

3. Billi jgħid illi dan seħħ bi ksur tal-art. 36 tal-Kostituzzjoni ta' Malta ["il-Kostituzzjoni"], l-art. 3 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali ["il-Konvenzjoni"], l-art. 4 tar-Raba' Protokoll tal-Konvenzjoni u l-artt. 18 u 19 tal-Karta tad-Driitijiet tal-Bniedem tal-Unjoni Ewropea, l-attur *nomine* fetaħ din il-kawża f'isem l-atturi u talab illi l-qorti:

> »1. tiddikjara fil-konfront tar-rikorrenti kollha, li bl-aġir tal-intimati kif hawn fuq deskritt ġie leż id-dritt fundamentali tal-esponenti kif protett mill-artikolu 3 tal-Konvenzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u l-artikolu 36 tal-Kostituzzjoni ta' Malta;
>
> »2. tiddikjara fil-konfront tar-rikorrenti kollha, li bl-agir tal-intimati kif hawn fuq deskritt, ġie leż id-dritt fundamentali tal-esponenti kif protett mill-artikolu 19 tal-Karta tad-Drittijiet tal-Bniedem tal-Unjoni Ewropea kif ukoll l-artikolu 4 tar-Raba' Protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea;
>
> »3. tiddikjara fil-konfront tar-rikorrenti kollha, li bl-aġir tal-intimati kif hawn fuq deskritt, ġie leż id-dritt fundamentali tal-esponenti kif protett mill-artikolu 18 tal-Karta tad-Drittijiet tal-Bniedem tal-Unjoni Ewropea.
>
> »4. tiddikjara li bl-aġir tal-intimat, bil-mod li tmexxiet l-operazzjoni ta' salvataġġ mill-istess intimati, fejn ir-rikorrenti … ġew meħuda lura lejn il-Libja fuq struzzjonijiet tal-intimati l-esponenti ġew imċaħħda mid-dritt jikkontestaw d-deportazzjoni / *pushback* tagħhom u mċaħħda mid-dritt li japplikaw għal ażil skont regoli internazzjonali,

bil-konsegwenza li ġie leż id-dritt fundamentali tal-esponenti kif protett mill-artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea;

»5. tiddikjara fil-konfront tar-rikorrenti … li bl-agir tal-intimati kif hawn fuq deskritt ġie leż id-dritt fundamentali tagħhom kif protett mill-artikolu 2 tal-Konvenzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u l-artikolu 33 tal-Kostituzzjoni ta' Malta;

»6. tillikwida ammont ta' kumpens għad-danni pekunjarji u non-pekunjarji għall-vjolazzjonijiet hawn imsemmija;

»7. tikkundanna lill-intimati jew min minnhom jħallsu l-kumpens hekk illikwidat;

»8. tagħti kull ordni u provvediment ieħor li jidhrilha li huwa xieraq sabiex tiżgura d-drittijiet fondamentali tal-esponenti u, safejn huwa possibbli, ir-rikorrenti jitqiegħdu fl-istat li kienu fih qabel il-vjolazzjoni, inkluż b'ordni lill-intimati sabiex jagħtu aċċess lill-esponenti (barra …) sabiex ikunu jistgħu iressqu t-talba ta' ażil skont il-prattiċi, regoli u obbligi internazzjonali kif ukoll skont il-ligijiet ta' Malta u dawk Ewropej;

»Bl-ispejjeż … … …«

4. Il-konvenuti ressqu l-eċċezzjoni, fost oħrajn:

> »illi l-avukat Paul Borg Olivier bħala mandatarju jrid jipprova li huwa għandu l-mandat ta' kull wieħed mir-rikorrenti sabiex huwa seta' jressaq din il-kawża u joqgħod fiha f'isimhom.«

5. Bis-sentenza tas-6 ta' Marzu 2024 li minnha sar dan l-appell l-ewwel qorti laqgħet din l-eċċezzjoni u ċaħdet it-talbiet imressqa fir-rikors għal raġunijiet li fissrithom hekk:

> »24. Permezz ta' nota ppreżentata fis-17 ta' Mejju, 2023, ir-rikorrenti esebew *affidavit* tal-Avukat Paul Borg Olivier, flimkien ma' dokumenti oħra. Fl-imsemmi *affidavit*, ix-xhud spjega kif huwa kien ġie kkuntattjat f'Mejju 2020, jiġifieri ftit ġimgħat wara l-operazzjoni in kwistjoni mill-membri tal-familja ta' żewġ persuni li kienu tilfu ħajjithom fuq il-baħar, u anki mill-membri tal-familja ta' oħrajn li kienu salvaw, u minn *NGOs* li kienu jirrappreżentaw l-komunità u d-diaspora Eritrea fl-Ewropa u fl-Amerika. Fl-istess żmien u anki sussegwentement, kienu kkuntattjawh ukoll direttament uħud mill-immigranti li kienu twasslu u tpoġġew fiċ-ċentru ta' detenzjoni Tariq Al Sikka fi Tripli, l-Libja, fejn dawn talbuh għall-assistenza sabiex iressqu l-ilmenti u l-azzjonijiet tagħhom kontra l-awtoritajiet Maltin fir-rigward ta' dak li kien seħħ, għaliex huma kienu qegħdin jallegaw li ġew miksura d-drittijiet fundamentali tagħhom. Ix-xhud qal li huwa kien aċċetta li jirrappreżenta lir-rikorrenti kollha *in buona fede* u anki *pro bono* minħabba ċ-ċirkostanzi ta' faqar estrem u disperazzjoni li kienu jinsabu fihom ir- rikorrenti u l-familji tagħhom. Għalhekk huwa kien għamel kuntatt mal-Uffiċċju tal-*UNHCR* f'Tripli, bil-għan li jkollu kuntatt ma' organizzazzjoni uffiċjali li tħares l-interessi tal-immigranti detenuti, u dawk li jkunu qegħdin ifittxu l-ażil, sabiex b'hekk

jassigura s-saħħa u s-sigurtà tad-detenuti. Ix-xhud hawnhekk għamel riferiment għad-dokument immarkat "UNHCR 01"[1] bħala l-evidenza tal-ewwel kuntatt tiegħu, u spjega li dan kien wieħed tassew diffiċli għaliex il-Libja dak iż-żmien kienet fi stat ta' gwerra. Spjega li wara li huwa kien għamel kuntatt ma' xi uffiċjali tal-*UNHCR* f'Ġinevra, dawn kienu qabduh ma' Areti Sianni, l-*Assistant Chief of Mission (Protection),* kif evidenzjat mill-*email* tiegħu tat-12 ta' Mejju 2020, u mit-tweġiba tagħha tat-18 ta' Mejju, 2020, kopji esebiti u mmarkati "UNHCR 02i"[2] u "UNHCR 02ii"[3]. B'hekk qal li ġiet faċilitata l-komunikazzjoni bejnu u l-immigranti, b'mod partikolari fir-rigward tar-rappreżentanza. Fil-frattemp ikkomunikaw miegħu diversi immigranti oħra fl-istess sitwazzjoni ta' ritorn lejn il-Libja, u li kienu preżenti għall-istess operazzjoni, fejn dawn kienu qegħdin fiċ-ċentru ta' detenzjoni hemmhekk jew kienu ġew rilaxxjati jew ħarbu minn hemmhekk. Huwa għalhekk kien għamel kuntatt mal-*Assistant Chief of Mission* sabiex dawn in-nies jirrikorru fl-uffiċċju tal-*UNHCR* ġewwa Tripli, u jagħmlu mill-ġdid il-karti tal-ażil billi dawn kienu tilfuhom jew ittieħdu mill-gwardjani fiċ-ċentru ta' detenzjoni. Huwa kien kellem ukoll lill-*Assistant Chief of Mission* dwar il-kwistjoni tal-prokuri, iżda dak iż-żmien sebgħa biss mill-imsemmija immigranti setgħu jattendu fiċ-ċentru. Hawnhekk ix-xhud għamel riferiment għad-dokumenti annessi u mmarkati "UNHCR 03i[4]" u "UNHCR 03iii"[5]. Ix-xhud spjega kif għalhekk b'*email* tas-16 ta' Ġunju, 2020, esebita mal-*affidavit* tiegħu bħala "UNHCR 04"[6], l-*Assistant Chief of Mission* assenjat lil Amr Saffour, *Head of Registration* tal-*UNHCR* ġewwa Tripli, sabiex issir il-verifika tal-persuni li huwa kien qed jirrappreżenta, u sabiex isiru l-prokuri fil-preżenza tal-uffiċjali tal-*UNHCR*. Ix-xhud esebixxa kopja tal-*email* fejn Amr Saffour ikkonferma d-disponibilità tiegħu għal kull għajnuna sabiex isiru l-prokuri, liema *email* ġiet immarkata "UNHCR 05"[7] u "UNHCR 06"[8]. Spjega li dan kien proċess twil, fejn kellha tiġi vverifikata l-identità, isir kuntatt mal-*UNHCR* f'Tripli, jissejħu għall-assistenza t-tradutturi, u ssir komunikazzjoni bit-telefon permezz ta' *conference call* mal-istess tradutturi lokali u anki barranin, u mal-persuni li huwa għandu r-rappreżentanza tagħhom u mal-*UNHCR* ġewwa Tripli. F'dan kollu x-xhud qal li kienet ċentrali Sara Elfagih, is-*Senior Registration Officer* mal-*UNHCR* f'Tripli, li ltaqgħet mal-persuni u spjegatilhom il-kontenut tal-prokura u anki għamlet it-tibdil neċessarju f'dan id-dokument. Kienet hi mbagħad li għaddietlu ċ-ċertifikati ta' ażil u anki l-prokuri li kienu ġew iffirmati fil-preżenza tagħha. L-ewwel prokuri li ġew mgħoddija lilu kienu tal-ewwel seba' immigranti li jidhru fl-okkju tar-rikors promotur, u dawn ġew mgħoddija lilu fis-17 ta' Ġunju 2020, jiġifieri fl-istess jum li ġew iffirmati. Ix-xhud qal li dan kif jirriżulta mill-kopja tal-korrispondenza

---

[1] »??????« [*sic*]

[2] »*a fol*. 1275«

[3] »*a* fol. 1277«

[4] »*a fol*. 1278«

[5] »*a fol.* 1280«

[6] »*a fol.* 1281«

[7] »*a fol.* 1282«

[8] »*a fol.* 1283«

annessa mal-affidavit u mmarkata "UNCHR 07"[9]. Spjega li bejn il-25 ta' Ġunju 2020, u t-30 ta' Ġunju 2020, l-*UNHCR* kienet għaddietlu erba' prokuri oħra li kienu tat-tmien sal-ħdax ir-rikorrent, u dan kif kien jidher mill-korrispondenza li kopja tagħha qal kienet annessa mal-*affidavit* u mmarkata minn "UNHCR 08i"[10] sa "UNHCR 08x"[11]. Ix-xhud qal li sett ieħor ta' prokuri ffirmati u vverifikati minn Sara Elfagih, u anki ċ-ċertifikati tal-ażil, ġew mgħoddija lilu fid-29 ta' Settembru 2020. Imbagħad fl-4 ta' Ottubru 2020, għaddiet żewġ settijiet oħra ta' prokuri li kienu ġew iffirmati quddiemha fit-30 ta' Settembru 2020 u l-4 ta' Ottubru 2020, flimkien maċ-ċertifikati tal-ażil, u dan kif kien jirriżulta mid-dokumenti UNHCR 09i"[12] sa "UNHCR 09x"[13]. Qal li l-proċess kollu sabiex jingħata l-mandat minn kull persuna fil-kawża kien dam sitt xhur mid-9 ta' Mejju 2020 sal-3 ta' Novembru 2020, kif kienu jixhdu d-dokumenti annessi mal-*affidavit* tiegħu mmarkati minn "UNHCR 01" sa "UNHCR 10iv"[14]. Madankollu, kif kienet turi l-korrispondenza li kopja tagħha tinsab annessa mal-imsemmi *affidavit* u mmarkata "UNHCR 10i" [15] sa "UNHCR10iv"[16], kien proprju fit-2 ta' Diċembru 2020, li huwa kien irċieva l-aħħar sett ta' prokuri ffirmati u vverifikati mill-*UNHCR*. Żied jgħid li l-prokuri ta' Maria Philter Gatkuos, Gatwech Rout Nyachon u Alison Nyakoul kienu *misplaced,* iżda huwa kellu l-prokura verbali ta' dawn in-nies. Ix-xhud irrileva li bosta mill-prokuri waslu għandu mingħand l-immigranti nnifishom permezz ta' *messenger* mingħand Yonas Rezene, li miegħu kellu kuntatt billi dan kien jitkellem bl-Ingliż, u hawnhekk ix-xhud għamel riferiment għal dokk. YR 01[17] sa YR 05[18]. Filwaqt li spjega li kien hemm xi diskrepanzi bejn il-prokura u ċ-ċertifikat tal-ażil fir-rigward tad-data tat-twelid ta' erba' rikorrenti, qal li n-numri ta' reġistrazzjoni tar-rikorrenti kien baqa' l-istess. Qal li l-prokuri kollha kienu annessi mal-*affidavit* bħala dokk. PR 01[19] sa PR50[20], filwaqt li "UNHCR 11" kien jikkonsisti f'elenku tar-rikorrenti. Ix-xhud irrileva li l-mandat verbali tiegħu mingħand l-immigranti waqt li dawn kienu għadhom fiċ-ċentru ta' detenzjoni qatt ma kien ġie ddubitat jew skartat mill-maġistrat fil-konklużjoni tal-inkjesta, u hawnhekk jagħmel riferiment għal paġna 45 tal-konklużjoni msemmija. Għal dak li jirrigwarda l-prokuri ta' Fthawi Tesfamichael Welday u Asfaha Letenugus Amelesom, dawn kien sar kuntatt magħhom f'Mejju 2020, fejn ivverifika l-identità tagħhom u tkellem ukoll fit-tul magħhom dwar ir-rabta familjari. Ix-xhud spjega li l-prokuri tar-rikorrenti kienu ġew esebiti fl-atti tal-inkjesta fil-forma ta'

9 »*a fol.* 1284«

10 »*a fol.* 1285«

11 »*a fol.* 1294«

12 »*a fol.* 1295«

13 »*a fol.* 1304«

14 »*a fol.* 1308«

15 »*a fol.* 1305«

16 »*a fol.* 1308«

17 »*a fol.* 1310«

18 »*a fol.* 1314«

19 »*a fol.* 1316«

20 »*a fol.* 1408«

screen shot fuq *Whatsapp* stante li l-oriġinali ma kinux waslu hawn Malta, u dan kien anness mal-*affidavit* bħala dok. AĠ01[21], filwaqt li kopja tal-oriġinal kienet annessa bħala dok. TFW 04[22] u TFW 05[23] u ALA 04 u ALA 05. Irrileva li l-maġistrat fl-ebda ħin ma wera xi dubju dwarhom jew skartahom fil-konklużjoni tiegħu.

»25. Waqt l-udjenza tas-26 ta' Lulju 2023, xehed l-Avukat Paul Borg Olivier in kontro-eżami mill-intimati. Huwa spjega kif l-ewwel kuntatt miegħu sar mir-rikorrent Jonas Rezene permezz ta' *messenger* meta dan kien għadu fiċ-ċentru ta' detenzjoni, iżda wara li saret id-denunzja fejn huwa kien qiegħed jassisti lil *Repubblika*. Spjega li huwa kien aċċerta ruħu li dan kien fuq id-dgħajsa għaliex kien bagħatlu ritratt tiegħu fuqha. Qal ukoll li sar kuntatt miegħu minn Eritrejan li kien jinsab Bologna, u li jirrappreżenta l-komunità Eritrea f'dik il-belt. Iżda kien hu li sussegwentement għamel kuntatt mal-*UNHCR*. Iddikjara li huwa ma setax jgħid jekk kienx hemm min huwa *trafficker* fost l-immigranti, u huwa ma kienx talab għall-fedina penali tagħhom. Spjega li l-kommunikazzjoni mal-immigranti kienet issir l-aktar permezz ta' *messenger,* iżda wkoll permezz ta' *Whatsapp,* u fuq kollox ħafna drabi b'mezz telefoniku. Ix-xhud qal li b'xi mod jew ieħor huwa kien kellem lill-immigranti kollha, u sallum għadu f'kuntatt dirett ma' bosta minnhom. Ikkonferma li sallum l-ebda prokura ma kienet ġiet irtirata, u huwa kien għad għandu in kuntatt magħhom. Ix-xhud spjega kif illum l-immigranti jinsabu mferxin mal-Ewropa taħt *settlement programmes* jew marru r-Rwanda f'kamp tal-*UNHCR*. Dwar il-prokuri, qal li huwa kien bagħat *template* u kien ħalla f'idejn *UNHCR* sabiex din timtela u jiġu identifikati l-firmatarji, u fil-fatt Sara Elfagih kienet tinfurmah meta tagħmel xi emenda. Spjega li huwa kien ħa wkoll l-istejjer tagħhom, u vverifika ċerti fatti sabiex b'hekk huwa seta' jikkunsidra li huma tassew kienu hemm, dan filwaqt li l-*UNHCR* kienet taf ukoll min-naħa tagħha bejn wieħed u ieħor il-persuni li kienu ntbagħtu lejn il-Libja, fejn din saħansitra kienet preżenti meta niżlu minn fuq id-dgħajsa fil-port ta' Tripli, u tawhom il-*humanitarian packs.* Innega li huwa kien ħalla f'idejn il-*UNHCR*, u spjega kif kien għamel il-verifiki individwali tiegħu mal-maġġoranza tar-rikorrenti, fejn saħansitra kellu *video* tagħhom jitolbu bl-ilsien Eritrean fuq id-dgħajsa. Dawn imbagħad kienu marru jiffirmaw il-prokura b'appuntament mal-*UNHCR*. Ix-xhud spjega kif l-*asylum seeker certificate* kellu jerġa' jinħarġilhom għaliex dan kienu tilfuh fuq il-baħar, iżda xorta waħda kienu jidhru fis-sistema tal-*UNHCR* bir-ritratt tagħhom. Huwa kien ivverifika li r-rikorrenti kienu fehmu l-kontenut tal-prokura, u dan għaliex, kif jirriżulta mill-*emails,* Sara Elfagih kienet spjegatilhom il-kontenut tagħha anki permezz ta' traduzzjoni minn persuni oħra fil-każ li kienu jitkellmu b'ilsien ieħor.

»26. Permezz ta' nota ppreżentata waqt l-udjenza tas-26 ta' Lulju 2023, l-intimati esebew dokument immarkat dok. DISK[24], fejn indikaw diversi diskrepanzi bejn l-isem u n-numru tal-*UNHCR* indikat fl-okkju, u dak indikat fil-prokura u/jew iċ-ċertifikat tal-ażil.

[21] »*a fol.* 1409«

[22] »*a fol.* 1427«

[23] »*a fol.* 1429«

[24] »*a fol.* 1491«

»27. Permezz ta' nota oħra ppreżentata waqt l-istess udjenza, huma esebew wkoll dokument immarkat dok MIN[25], fejn permezz ta' elenku indikaw min mir-rikorrent kien minorenni meta ffirma l-prokura kkontestata, u anki isem dawk il-persuni li ma ġiet esebita l-ebda prokura fir-rigward tagħhom, jew li d-data tat-twelid tagħhom ma setgħetx tinqara.

»28. Waqt l-istess udjenza, l-intimati ppreżentaw ukoll nota oħra flimkien ma' dokument immarkat "dok JB1"[26], konsistenti f'*affidavit* ta' John Buttigieg, Direttur għas-Servizzi Konsulari u l-Maltin li jirrisjedu barra minn Malta. Fl-*affidavit* tiegħu x-xhud spjega li huwa ngħaqad mal-Ministeru għall-Affarijiet Barranin u Ewropej u l-Kummerċ fl-1998, u kienu ilu jokkupa l-kariga tiegħu sa mill-2016. Iddikjara li l-Libja mhijiex firmatarja tal-*Apostille Convention*, ossija l-*Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents*, u għaldaqstant dokument magħmul f'dak il-pajjiż għandu jiġi legalizzat fil-Ministeru għall-Affarijiet Barranin Libjan u kontro-legalizzat fil-Missjoni / Ambaxxata ta' Malta ġewwa Tripli, u b'hekk jiġu awtentikati l-prokura u l-firem fuqha għall-fini ta' validità hawn Malta. Ix-xhud irrileva li fis-sena 2020 il-Missjoni Maltija fil-Libja kienet magħluqa għal xi żmien, iżda l-Ambaxxata Maltija u anki ambaxxati oħrajn bdew joffru s-servizzi tagħhom fl-ambaxxati tagħhom rispettivi fit-Tuneżija jew fl-Eġittu.

»29. Waqt l-istess udjenza tas-26 ta' Lulju, 2023, l-intimati ppreżentaw nota li permezz tagħha esebew dokument immarkat dok UNCHRX, li skont huma jikkonsisti fi skambju tal-*emails* kollha bejn Areti Sianni u l-Avukat Susann Agius.

»30. Waqt l-imsemmija udjenza, xehed bl-ilsien Għarbi tradott għall-Malti … x-xhud Ali Eswayeh, prodott mill-intimati. Spjega li l-professjoni tiegħu hija dik ta' avukat u li huwa kien jipprattika fil-Libja u anki fl-esteru. Huwa esebixxa l-liċenzja / *warrant* tiegħu relattiva, maħruġa mil-Kamra tal-Avukati ġewwa l-Libja, liema dokument ġie mmarkat dok WRNT[27]. Ix-xhud kompla jispjega li huwa kien jipprattika l-liġi kriminali, dik internazzjonali u anki kummerċjali. Muri dok POAX[28] esebit mill-intimati, ix-xhud ikkonferma li l-aħħar paġna kienet tikkonsisti fil-formola li kellha tintuża sabiex issir prokura. Qal li, sabiex issir prokura valida fil-Libja, wieħed kellu jmur personalment għand avukat fejn issir applikazzjoni, u, wara li l-avukat jistudja l-każ, dan jippreżentaha fil-qorti. Spjega li l-formola wżata hija bl-ilsien Għarbi, u dan skont kif titlob il-liġi ġewwa l-Libja, u trid tiġi ffirmata mill-Kamra tal-Avukati hemmhekk. Ix-xhud qal li persuna li tagħmel prokura, għandha jkollha iktar minn tmintax-il sena, u kkonferma li d-dokument li ġie esebit mill-intimati bħala dok AE1[29] kien fih indikat id-disposizzjonijiet rilevanti tal-liġi Libjana. Ix-xhud irrileva li l-persuna li trid tiftaħ il-proċeduri għandha tiffirma l-prokura quddiem avukat li jassigura l-identità u l-età tagħha. Meta ġie muri l-prokuri esebiti mir-rikorrenti, irrileva li dawn kellhom ikunu bl-ilsien Għarbi, li huwa l-ilsien uffiċjali tal-Libja fejn il-liġi hekk teżiġi. Qal li hemm

25 »*a fol.* 1493«

26 »*a fol.* 1497«

27 »*a fol.* 1545«

28 »*a fol.* 1547«

29 »*a fol.* 1551«

formola appożita sabiex issir prokura ġewwa l-Libja, u din tistabbilixxi l-obbligu u ir-rwol tal-avukat u f'liema qorti ser tintuża. Ix-xhud iddikjara li d-dokument li kien qed jiġi muri a *fol.* 1368 ma kellu l-ebda validità għaliex ma kienx skont ir-regoli legali tal-Libja, fejn dan kellu jiġi redatt bl-Għarbi u l-avukat kellu jkun rikonoxxut ġewwa l-istess pajjiż sabiex jeżerċita l-professjoni tiegħu. In kontro-eżami mir-rikorrenti, ix-xhud stqarr li huwa ma kienx jaf x'kien hemm bżonn skont il-liġi Maltija sabiex issir prokura valida. Qal li l-prokura li ssir fil-Libja hija valida għal dak il-pajjiż, u ma tistax tiġi applikata f'pajjiż esteru, u kkonferma li huwa ma kienx jaf jekk il-prokura in kwistjoni kinitx tiswa hawn Malta, għaliex il-liġi Maltija ma kienx jafha. Ikkonferma li fis-sena 2022 il-Libja kienet fi stat ta' gwerra, u xi ambaxxati kienu baqgħu jiffunzjonaw ġewwa Palm City, u l-qorti ġewwa Tripli baqgħet taħdem. Ix-xhud waqt ir-rieżami tiegħu spjega li huwa ma setax jirrilaxxja prokura ġewwa l-Libja li tkun tiswa Malta. F'dak il-każ il-prokura kellha tiġi tradotta u awtentikata mill-konslu, għaliex il-Libja ma kinitx firmatarja tal-Konvenzjoni. Spjega li d-dokument ikollu jgħaddi minn erba' ministeri differenti.

»31. Waqt l-imsemmija udjenza, xehed ukoll l-Avukat Paul Borg Olivier minn jeddu. Spjega li l-persuna li huwa kellu kuntatt miegħu meta ġie mistoqsi dwar *NGOs* jew xi diskussjonijiet li huwa kellu ma' rappreżentanti tad-diaspora Eritreja kien jismu Abram Tesfai li huwa fundatur ta' *NGO* bl-isem *Eritrea Democratica* bbażata f'Bologna. Ix-xhud qal li l-għan ta' din l-*NGO* kien li tassisti refuġjati fl-Italja. L-avukat li mbagħad semma li kien tkellem magħha dwar kwistjonijiet ta' drittijiet fundamentali, kien kunjomha Tranchetti.

»32. Permezz ta' nota ppreżentata waqt l-udjenza tal-25 ta' Settembru, 2023, ir-rikorrenti esebew is-segwenti dokumenti:

»i. elenku tar-rikorrenti u indikazzjoni fejn huma jinsabu preżentement, immarkat dok. ES01i sa dok. ESO1ii[30];

»ii. kopja tal-korrispondenza permezz ta' *messenger* ma' Maria Philter Gatkous, immarkata dok. MPG01[31] sa 'dok. MPG07[32];

»iii. dokument bl-isem tal-*NGO* Taljana mmexxija minn Abraham Tesfai, immarkat dok. ED01[33] sa dok. ED02[34];

»iv. kopja ta' korrispondenza ma' Yonas Rezene, immarkata dok. EYR01[35] sa 'dok. EYR09[36];

»v. kopja ta' Mistoqsijiet Parlamentari bejn Frar 2018 u Marzu 2021, li jindikaw l-għeluq temporanju tal-Ambaxxata Maltija fil-Libja, immarkati dok. MP01[37] sa 'dok. MP02[38];

---

30 »*a foll.* 1598 u 1599«

31 »*a fol.* 1600«

32 »*a fol.* 1606«

33 »*a fol.* 1607«

34 »*a fol.* 1608«

35 »*a fol.* 1609«

36 »*a fol.* 1616«

37 »*a fol.* 1618«

38 »*a fol.* 1619«

»vi. kopja ta' rappurtaġġ fil-gazzetta *The Times* ta' dikjarazzjoni tal-Prim Ministru l-Avukat Robert Abela, immarkata dok. TOM 01i[39] sa 'dok. TOM 01iii[40];

»vii. kopja ta' rappurtaġġ fl-istess gazzetta li juri li l-Ambaxxata Maltija ġewwa Tripli, il-Libja, kienet reġgħet bdiet topera, u li kellhom jinfetħu konsulati f'Bengażi u f'Misurata li kienu għadhom magħluqa, immarkata 'dok. TOM 02i[41] sa dok. TOM 02iii[42];

»viii. kopja ta' intervista li saret minn *Libyan Express* mal-Ambaxxatur Malti għal-Libja fl-10 ta' Ottubru 2021, fejn dan stqarr li l-ambaxxata u l-konsolati kienu ilhom magħluqin għal sitt snin mill-2015 sal-2021, u mmarkata dok. CS 01i[43] sa dok. CS 01iv[44];

»ix. kopja ta' rapport tal-*UNHCR* tat-8 ta' Ġunju 2010, li juri li l-Libja mhijiex firmatarja tal-*1951 Refugee Con*vention, immarkata dok. UNHCR 01[45], u elenku tal-pajjiżi firmatarji mmarkat 'dok. UNRC 01i[46] sa dok. UNRC 01iii[47]; u

»x. kopja mis-sit https://www/unhcr/org/mt/asylum-seekers-in-malta immarkata dok UNHCR 02[48].

»33. Waqt l-istess udjenza reġa' xehed l-Avukat Paul Borg Olivier minn jeddu. Ix-xhud ikkonferma bil-ġurament tiegħu l-kontenut tad-dokumenti dok. ES 01i u dok. ES 01ii, u ddikjara li l-ebda wieħed mill-persuni indikati hemmhekk ma kien jinsab f'Malta. Huwa spjega wkoll kif inhuma mqassmin dawn id-dokumenti. Irrileva li, fit-tieni dokument esebit, kien hemm indikat li huwa kellu prokura bil-fomm mingħand żewġ persuni, għaliex sal-14 ta' Diċembru 2020 dawn ma kinux għadhom marru l-*UNHCR* sabiex jimlew il-prokura. Spjega li t-tielet dokument elenkat fin-nota tiegħu kien jikkonsisti f'komunikazzjoni mar-rikorrent Yonas Rezene permezz ta' *messenger.* Huwa għamel riferiment ukoll għal dok. EYR 07, fejn hemm ritratt tar-rikorrent fuq id-dgħajsa. Dwar dok. MP 01 u dok. MP 02, ix-xhud spjega li dawn kienu jikkontjenu mistoqsijiet parlamentri fir-rigward tal-għeluq tal-ambaxxata u l-konsolati ta' Malta ġewwa l-Libja, u konsegwentement, sabiex huwa seta' jiffaċilita l-proċess tal-prokuri, ir-rikorrenti kienu rrikorrew għand l-*UNHCR* li kienet l-uniku organizzazzjoni internazzjonali ta' ċerta portata. Spjega li dok. TOM 01 li kien juri stqarrija magħmula mill-Prim Ministru li sa April 2021 l-Ambaxxata ta' Malta fil-Libja kienet għadha magħluqa, issaħħaħ il-mistoqsija parlamentari appena msemmija. Qal li dok. TOM 02 kien jikkonsisti f'aħbar ta' żjara tal-ministru Libjan f'Malta, fejn il-Ministru għall-Affarijiet Barranti ta' dak iż-żmien, Evarist Bartolo, kien iddikjara li

39 »*a fol.* 1620«

40 »*a fol.* 1622«

41 »*a fol.* 1623«

42 »*a fol.* 1625«

43 »*a fol.* 1626«

44 »*a fol.* 1628«

45 »*a fol.* 1630«

46 »*a fol.* 1631«

47 »*a fol.* 1633«

48 »*a foll.* 1634-1645«

l-Ambaxxata ta' Malta fi Tripli kienet reġgħet bdiet tiffunzjona, u kien hemm l-intendiment li jinfetħu konsolati f'Bengażi u Misurata. Ix-xhud irrileva li minn dan kollu wieħed seta' jara li l-Ambaxxata Maltija kienet fetħet biss wara li kien sar il-proċess kollu għall-ħruġ ta' prokuri. Hawnhekk ukoll jagħmel riferiment għal dok. CS 01, u stqarr li b'hekk jirriżulta li, minħabba s-sitwazzjoni ġewwa l-Libja, l-Ambaxxata Maltija u l-konsolati kienu magħluqin bejn l-2015 sal-2021. Dwar dok. UNHCR 01, ix-xhud jispjega li dan jikkonsisti f'rapport tan-Nazzjonijiet Magħquda tal-2010 fejn ingħad li l-Libja ma kinitx firmatarja tal-Konvenzjoni dwar l-i*Status* tar-Refuġjati tal-1951. Kompla jispjega li dak iż-żmien il-*UNHCR* kienet tkeċċiet mil-Libja, u llum kellha preżenza hemmhekk, għalkemm mhux waħda formali. Id-dokument li kien isegwih kien jikkonsisti f'elenku ta' dawk il-pajjiżi li huma firmatarji ta' dik il-konvenzjoni, u l-Libja ma kinitx tidher f'dak l-elenku. Għal dak li jirrigwarda l-aħħar dokument li esebixxa, ix-xhud spjega li dan jikkonsisti f'elenku tad-drittijiet ta' dawk il-persuni li jkunu qegħdin ifittxu l-ażil, u x-xhud hawnhekk jagħmel aċċenn għal paġna 10, fejn hemm indikat li minuri bejn is-sittax-il u s-sbatax-il sena li ma kinux akkompanjati, setgħu jiġu trasferiti f'ċentri ta' akkomodazzjoni għall-persuni adulti li jkunu qegħdin ifittxu l-ażil. Qal li minn dan kien jirriżulta għaliex il-*UNHCR* baqgħet toħroġ id-dokumenti tal-ażil, u anki l-prokuri għal dawk li kellhom sittax-il sena 'il fuq. Fir-rigward ta' dok. ED 01, ix-xhud spjega li l-*NGO Eritrea Democratica*, li kienet tirrappreżenta l-Eritrej ġewwa l-Italja, kienet għamlet kuntatt miegħu u serviet sabiex iffaċilitat ukoll il-proċess tal-prokuri. Żied jgħid li f'dawn l-aħħar xhur huwa kien ukoll qed jiġi assistit fil-kuntatti mar-rikorrenti mill-kollega tiegħu l-Avukat Evelyn Borg Costanzi, u dan permezz anki ta' interpretu, jew permezz ta' *Google Translate* fejn ma kienx hemm interpretu. Ix-xhud irrileva li l-kuntatt ma' dawk ir-rikorrenti li kienu għadhom fil-Libja jew f'kampijiet tal-*UNHCR* ġewwa r-Rwanda jew n-Niġerja kien wieħed iktar mill-viċin għaliex l-i*status* tagħhom bħala *persons of concern* kien wieħed iktar serju. Dwar id-data tat-twelid li tiġi indikata fuq id-dokument tal-ażil, qal li din tkun waħda approssimattiva, u għalhekk bosta drabi tidher id-data tal-1 ta' Jannar. Għalhekk iktar importanti għalih sabiex jiddentifika persuna kien in-numru li jkun ingħata mill-*UNHCR* fuq iċ-ċertifikat tal-ażil li kienu kollha datati qabel April 2020, għaliex ir-rikorrenti kienu diġà rrikorrew u ġew identifikati mill-*UNHCR* bħala *persons of concern* qabel ma telgħu fuq id-dgħajsa. Qal li s-*serial number* li huma jingħataw jibqa' dejjem l-istess. Ix-xhud esebixxa żewġ dokumenti li ġew issiġillati, u mmarkati Dok. AAA 1[49] u Dok AAA 2[50], rispettivament. Għal dak li kien jirrigwarda d-dokument esebit mill-intimati Dok. DISC, jispjega li l-iżbalji ħafna drabi kienu tipografiċi, u huwa kien mexa fuq l-ismijiet li kienu tawh ir-rikorrenti stess. B'riferiment għax-xhieda tiegħu mogħtija waqt l-udjenza tas-26 ta' Lulju 2023, jispjega li l-ewwel inċentiv qabel il-prokura kien id-dokument tal-ażil, li kien essenzjali sabiex toħroġ il-prokura. In kontro-eżami u b'riferiment għal Dok. ES 01i, ix-xhud iddikjara li huwa ma kellux informazzjoni sħiħa dwar min mir-rikorrenti kien ingħata protezzjoni internazzjonali, u ma kienx f'pożizzjoni li jagħtiha. Wieġeb ukoll li huwa ma kienx jaf li fl-2008 kienu ġew iffirmati diversi dokumenti sabiex b'hekk jiġu kkawtelati d-drittijiet tar-refuġjati.

---

49 »*a fol.* 1691«

50 »*a fol.* 1691a«

»34. Waqt l-istess udjenza, l-intimati esebew permezz ta' nota dokument maħruġ mill-*UNHCR* intestat *Annual Results Report 2022 Libya*, li ġie mmarkat Dok. AAA 3[51].

»35. Waqt l-imsemmija udjenza tal-25 ta' Settembru 2023 xehdet l-Avukat Evelyn Borg Costanzi. Ikkonfermat li hija ħadmet flimkien mal-kollega tagħha l-Avukat Paul Borg Olivier sa mill-bidunett, hekk kif l-immigranti kienu fuq id-dgħajsa. Spjegat kif fit-2 ta' Ġunju 2023, huma kellhom laqgħa ma' ħamsa mir-rikorrenti li kienu għadhom fil-Libja, u dan fil-preżenza ta' interpretu … … … F'din il-laqgħa, l-imsemmija rikorrenti kienu kkonfermaw il-prokura, u staqsew fejn kienu waslu l-proċeduri odjerni, anki għaliex kienu qegħdin idumu daqstant.

»36. Permezz ta' nota ppreżentata waqt l-istess udjenza, ir-rikorrenti esebew *affidavit* tal-Avukat Evelyn Borg Costanzi[52]. Ix-xhud ikkonfermat li flimkien mal-kollega tagħha l-Avukat Paul Borg Olivier, hija kienet qiegħda tippatroċinja l-kawża odjerna. Qalet li hija kienet involuta sa mill-bidunett, u kienet taf bil-komunikazzjoni li kellu l-Avukat Paul Borg Olivier mar-rikorrenti, anki fejn huwa ħadem sabiex jikseb mingħandhom prokura wara li dawn talbuh sabiex jassistihom u jirrappreżentahom. Ix-xhud spjegat li l-istess Dr Paul Borg Olivier kien qalilha li, għalkemm skont il-liġi Maltija prokura bil-fomm kienet suffiċjenti, ma kienx faċli li wieħed jagħmel kawża b'dan il-mod, minħabba n-numru konsiderevoli ta' rikorrenti u anki minħabba li huma kienu min kienu, u fejn kienu jinsabu. Qalet li Dr Borg Olivier dejjem żammha infurmata bl-iżviluppi fir-rigward tal-ksib tal-prokuri, proċess li spjegat ma kienx faċli u tawwal għal diversi xhur minn Ġunju 2020 sa Diċembru 2020, iżda sal-ewwel seduta huma kellhom f'idejhom il-prokuri kollha. Irrilevat li wħud mill-immigranti ma kinux marru għall-appuntament tagħhom mal-*UNHCR* għaliex kienu morda, u fil-każ ta' Maria Philter Gatkous il-kollega tagħha kellu l-prokura bil-fomm. Ix-xhud spjegat li l-prokuri ma kinux ġew ippreżentati fl-ewwel seduta għaliex il-qorti kienet iddeċidiet li qabel xejn kellha tigi ttrattata l-eċċezzjoni dwar il-ġurisdizzjoni. Qalet li matul il-proċeduri odjerni il-kollega tagħha kien jinfurmaha bil-movimenti tar-rikorrenti b'mod ġenerali, u dan l-aħħar talabha sabiex tassistih u tkun preżenti waqt li kien qiegħed jikkomunika ma' wħud mir-rikorrenti li kienu għadhom ġewwa l-Libja jew fin-Niġer, fejn dawn kienu qegħdin jilmentaw dwar il-kundizzjonijiet diffiċli tagħhom u l-fatt li l-proċeduri hawn Malta kienu qegħdin jitwalu. Irrilevat li wieħed mill-kuntatti li sar ma' ħames persuni mill-Eritrea li jinsabu fil-Libja, kien sar permezz ta' *video call* fit-2 ta' Ġunju 2023, fejn kienet ukoll preżenti l-interpretu … … … Hija kienet ikkonfermat l-identità tagħhom mid-dokument tal-ażil maħruġ mill-*UNHCR* fi Tripli, u li huma kienu urew. Spjegat li dan huwa dokument ta' identità, u l-persuni indikati minnha kien bagħtu ritratt mill-ġdid tad-dokument *via Whatsapp* fuq in-numru tal-kollega tagħha. Qalet li huma kienu wkoll ikkonfermaw il-prokura li kienu taw lill-Avukat Paul Borg Olivier. Huma kienu esprimew l-interess tagħhom sabiex il-kawża odjerna titkompla, u lmentaw dwar id-dewmien, tant li ddiskutew rimedji oħra possibbli. Sar ukoll kuntatt ma' tliet immigranti oħra, iżda sħabhom infurmawhom li dawn ma setgħux jattendu għaliex kienu f'żona oħra. Fl-20 ta' Ġunju 2023 sar ukoll kuntatt ma' rikorrent ieħor li llum kien qiegħed f'kamp tal-

51 »*a fol.* 1693«

52 »*a fol.* 1702«

UNHCR ġewwa n-Niġer, iżda huma ma setgħux jagħmlu kuntatt ma' rikorrent Abraham Puok Deng minħabba li r-*reception* kienet ħażina. L-interpretu ma kinitx hemm għaliex weħlet fuq każ ieħor, iżda l-kuntatt sar permezz ta' *Google Translate,* fejn ikkonferma l-prokura li ffirma favur l-avukat. Dan ukoll kien ikkonferma l-prokura tiegħu u ma weriex ix-xewqa li jirtiraha, iżda saħansitra wera l-interess li l-proċeduri jitkomplew. Miegħu huma kienu tkellmu wkoll dwar rimedji oħra possibbli *stante* li kien qed iħoss li l-proċeduri kienu qegħdin jitwalu.

»Konsiderazzjonijiet legali.

»37. Il-qorti tikkunsidra li permezz tat-tielet eċċezzjoni tagħhom l-intimati qegħdin jeċċepixxu li l-Avukat Paul Borg Olivier, bħala l-mandatarju tar-rikorrenti, għandu juri li huwa għandu l-mandat ta' kull wieħed minnhom sabiex jintavola l-proċeduri preżenti. Waqt l-udjenza tas-26 ta' Lulju 2023, l-Avukat Paul Borg Olivier ivverbalizza dan li ġej meta wera li ma kienx qiegħed jaqbel li l-intimati kellhom iressqu espert fil-materja tad-dritt internazzjonali privat, u li fil-fehma tal-Qorti kellu jiddentifika sew il-kwistjoni li hija għandha quddiemha:

> »"… jirrileva li fil-preżent qegħdin nittrattaw il-validità *o meno* tal-prokuri skont iddisposizzjonijiet tal-Kodici Ċivili jew il-Kodici ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili dwar l-applikabilità tagħhom f'kawża li l-ġurisdizzjoni tagħha hija f'Malta. Għaldaqstant u f'dan l-istadju r-rikorrenti *nomine* jissollevaw illi dak li trid tara l-qorti f'dan l-istadju huwa biss u limitatament jekk il-prokuri preżentati in atti jinkwadrawx skont ir-rekwiziti legali naxxenti mill-istess disposizzjonijiet …"

»38. Il-qorti tqis … jekk id-dokumenti li ppreżentaw ir-rikorrenti rappreżentanti l-prokuri li huma ffirmaw favur l-Avukat Paul Borg Olivier ma setgħux jiġu validament esebiti f'dawn l-atti, *stante* li ma sarux skont id-disposizzjonijiet tal-artikolu 628 tal-Kap. 12, għaliex ma ġewx debitament ippreżentati quddiem l-awtoritajiet esteri u quddiem rappreżentant diplomatiku jew konsulari tal-Gvern ta' Malta għall-finijiet ta' awtentikazzjoni u legalizzazzjoni. Dan ir-rekwiżit proċedurali ġie kkonfermat kemm mix-xhud John Buttigieg, Direttur għas-Servizzi Konsulari u l-Maltin li jirrisjedu barra minn Malta fi ħdan il-Ministeru għall-Affarijiet Barranin u Ewropej u l-Kummerċ, u anki mix-xhud l-Avukat Libjan Ali Eswayeh, li spjegaw il-pożizzjoni legali ta' stati bħal-Libja li mhumiex firmatarji tal-*Apostille Convention* tal-1961. Għalhekk il-qorti tqis m'hemmx bżonn li jiġu kkunsidrati kwistjonijiet ulterjuri ta' dritt internazzjonali privat.

»39. L-artikolu 628 tal-Kap. 12 jipprovdi kif ġej:

> »"**628.** L-atti ta' gvern barrani, jew ta' dipartiment ta' gvern barrani, jew ta' qrati ta' ġustizzja barranin, jew ta' stabbilimenti barranin, awtentikati, mir-rappreżentant diplomatiku jew konsulari tal-Gvern ta' Malta fil-pajjiż li fih ikunu ħarġu, jew minn persuna li tkun qed isservi f'servizz diplomatiku, konsulari, jew f'xi servizz ieħor barrani ta' xi pajjiż li b'arranġamenti tal-Gvern ta' Malta jkun qed jirrappreżenta linteressi ta' dan il-gvern f'dak il-pajjiż, jew minn awtorità oħra kompetenti, fil-pajjiż li fih ikunu ħarġu, huma wkoll ammissibbli bi prova bl-istess mod bħad-dokumenti msemmijin fl-aħħar artikolu qabel dan."

»Il-qorti tqis li l-prokuri in kwistjoni ċertament li ma ġewx esebiti f'dawn l-atti wara li kienet saret id-debita proċedura li kellha ssir sabiex jiġu

ammessi bħala prova valida tal-mandat li r-rikorrenti taw lill-Avukat Paul Borg Olivier. Id-dispożizzjonijiet tal-liġi appena ċitati jagħmluha ċara li dokument magħmul barra minn Malta ma jistax jiġi ppreżentat quddiem il-qrati Maltin mingħajr id-debita awtentikazzjoni / legalizzazzjoni kif imfissra mill-istess dispożizzjonijiet. Il-qorti tagħraf li dawn id-dispożizzjonijiet huma ta' ordni pubbliku, u għalhekk m'għandha tippermetti l-ebda deroga minnhom, u mhux kif qegħdin jippretendu r-rikorrenti. Huwa inutli li huma jargumentaw li fiż-żmien li saru l-prokuri, il-Libja kienet tinsab fi stat ta' gwerra ċivili, għaliex huma saħansitra naqsu milli juru li dan wassal għall-impossibilità assoluta għalihom li jeżegwixxu prokura valida awtentikata kif titlob il-liġi. Tikkunsidra li hawnhekk huwa ċar saħansitra li l-prokuri kif redatti, anki li kieku saru hawn Malta, għandhom diversi mankanzi, qabel xejn għaliex kellhom jiġu redatti bl-ilsien tar-rikorrenti, u sussegwentement tradotti għall-ilsien Malti minn traduttur iċċertifikat. Tagħraf ukoll li wħud mill-prokuri saru wara li ġew intavolati l-proċeduri odjerni, imma dawk il-prokuri ma jsemmu l-ebda ratifika tal-azzjoni meħuda mill-mandatarju quddiem dawn il-qrati. Dan kollu minbarra kwistjonijiet oħra, bħall-kapaċità ta' uħud oħra minnhom bħala minorenni, u saħansitra l-modalità ta' kif kellha ssir il-prokura, li għandhom jiġu deċiżi skont il-liġi applikabbli fir-rigward tal-imsemmija prokura, u ċjoè skont il-liġi tal-pajjiż fejn saru l-imsemmija prokuri. Hawnhekk il-qorti tikkunsidra li għandha tindirizza wkoll l-argument tar-rikorrenti fejn huma jsostnu li l-prokura bil-fomm ta' oħrajn minnhom għandha tiġi kkunsidrata valida. Il-qorti ma taqbilx. Għalkemm il-liġi Maltija tikkontempla din il-possibbiltà, tikkunsidra li dan jista' jsir biss jekk il-mandatarju [*recte*, il-mandant] jinsab hawn Malta, u b'hekk hija l-liġi Maltija li tirregola l-mandat tiegħu. Ma tikkunsidrax li l-leġislatur permezz tas-subartikolu 1857(2) tal-Kodiċi Ċivili, kien qiegħed jikkontempla sitwazzjonijiet bħal dawk odjerni, fejn il-kelma bil-fomm tal-mandat mingħand il-mandatarju [*recte*, il-mandant] li jirrisjedi barra minn Malta tkun suffiċjenti għall-finijiet ta' validità skont il-liġi. Ir-rikorrenti jqajmu wkoll diversi argumenti b'riferiment għall-ġurisprudenza ta' din il-qorti stess, u anki ta' qrati oħra Maltin, imma anki għal deċiżjoni tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali. Iżda l-qorti tikkunsidra li kull każ għandu jiġi kkunsidrat skont il-fattispecie tiegħu, u ma jirriżultax lill-qorti li l-fatti tal-każ odjern huma identiċi għal xi wieħed mill-każijiet ċitati mill-imsemmija rikorrenti, anki dak deċiż mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali, fejn fuq il-prokura jirriżulta wkoll li kien hemm l-impronti diġitali tal-mandanti.

»40. Tosserva li, għalkemm tressqu diversi provi mill-imsemmija rikorrenti, … din il-prova sempliċi iżda essenzjali sabiex jitmexxew dawn il-proċeduri ma saritx. Il-qorti tikkunsidra li din l-eċċezzjoni tal-intimati tressqet b'kull raġun, għaliex għalkemm l-Avukat Paul Borg Olivier fir-rikors promotur jiddikjara li huwa kien qed iressaq l-imsemmi rikors għan-nom u in rappreżentanza ta' dawk il-persuni li tagħhom huwa jelenka isimhom, jonqos li jindika kif ingħata l-mandat tiegħu jew tal-inqas jieħu ġurament dwar dan. Il-qorti jidhrilha li l-allegazzjonijiet magħmulin mir-rikorrenti huma tassew serji, u għaldaqstant kienu jimmeritaw l-akbar attenzjoni fit-tmexxija ta' kull prova. Ma kellux ikun li l-intimati jkollhom lok li jressqu eċċezzjoni dwar il-mandat, u lanqas li din il-qorti jkollha tiddeċidiha, għaliex kellha tkun l-ewwel prova tar-rikorrenti saħansitra qabel kull prova oħra. Wara kollox, kif ser tiddeċiedi din il-qorti, mingħajrha l-proċeduri preżenti ma jistgħux jitressqu quddiemha kif proposti, u saħansitra lanqas mir-rikorrenti stess *stante*

> li ma jirriżultax li huma jinsabu hawn Malta. Għaldaqstant, anki fid-dawl ta' dak li jipprovdi għalih il-para. (*b*) tas-subartikolu 742 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta, din il-qorti m'għandha l-ebda ġurisdizzjoni sabiex tisma' u tiddeċiedi l-kawża odjerna. Tikkunsidra li dawn id-dispożizzjonijiet tal-liġi huma ta' ordni pubbliku u għalhekk il-qorti ma tistax tkompli bis-smigħ tal-proċeduri odjerni qiesu xejn mhu xejn billi twarrabhom, affaċċjata wkoll b'allegazzjonijiet daqstant serji ta' ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem.«

6. L-attur *nomine* appella b'rikors tas-26 ta' Marzu 2024 li l-konvenuti wieġbu għalih fil-15 ta' April 2024.

7. Fl-ewwel aggravju l-appellant effettivament igħid illi f'kawżi kostituzzjonali dwar drittijiet fondamentali tal-bniedem ir-regoli tal-proċedura għandhom jiġu applikati b'mod aktar laxk u "flessibbli".

8. Dan huwa minnu, u kemm-il darba f'kawżi ta' din in-natura ntqal illi l-formalità żejda ma għandhiex titħalla tkun ta' xkiel biex jingħata rimedju fejn ikun meħtieġ u xieraq.

9. Madankollu, u aktar u aktar fejn il-kawża ssir mhux tant biex ma titħalliex tkompli fis-seħħ sitwazzjoni ta' ksur ta' drittijiet fondamentali iżda biex il-qorti "tillikwida ammont ta' kumpens għad-danni pekunjarji u non-pekunjarji" u tordna l-ħlas ta' dak il-kumpens lill-atturi, huwa xieraq u anzi meħtieġ illi l-qorti taċċerta ruħha li dak il-kumpens jingħata lil min tassew ġarrab il-ksur, u lil min kien tassew fdat minnu biex jiġbor għalih dak il-kumpens. Dan isir aktar urġenti f'każijiet bħal dak tallum, fejn it-traffikar tal-bnedmin ħoloq opportunitajiet għall-kriminalità organizzata u għalhekk huwa vitali li jittieħdu l-miżuri u prekawzjonijiet maħsuba biex il-kumpens ma jispiċċax f'idejn min jinqeda b'dawn il-bnedmin għall-vantaġġ tiegħu u mhux biex tassew igħinhom. Dan jingħad partikolarment fid-dawl ta' dak li xehed l-attur *nomine* stess quddiem l-ewwel qorti fil-25 ta' Lulju 2023 meta stqarr

illi ma setax jgħid jekk kienx hemm min huwa *trafficker* fost l-atturi li jidher għalihom.

10. F'ċirkostanzi bħal dawn, fejn huwa diffiċli għall-avukat li jagħmel proċess sħiħ u li tista' toqgħod fuqu ta' *know your client*, maħsub appuntu biex jilqa' għal ċirkostanzi bħal dawn, u fejn il-komunikazzjoni ssir mhux wiċċ imb'wiċċ iżda b'mezzi telefoniċi jew elettroniċi jew permezz ta' terzi, aktar u aktar hemm bżonn ta' kawtela biex il-kumpens ma jispiċċax f'idejn min ikun hu li huwa responsabbli għall-ksur tad-drittijiet tal-bniedem.

11. Min-naħa l-oħra, dawn il-miżuri u prekawzjonijiet ma għandhomx iservu biex iċaħħdu mir-rimedju lil min tassew jistħoqqlu.

12. Għalhekk ma jiswiex l-argument li għandna narmu r-regoli tal-proċedura f'kawża kostituzzjonali, iżda għandna napplikawhom bil-buon sens biex min-naħa l-waħda ma nħallux il-formaliżmu żejjed iċaħħad l-għoti ta' rimedju mistħoqq u min-naħa l-oħra ma nwarrbux il-miżuri maħsuba biex ir-rimedju jingħata lil min tassew jistħoqqlu.

13. Fil-każ tallum, il-qorti tifhem illi fiċ-ċirkostanzi fis-seħħ fil-Libja mhux dejjem possibbli li jinġiebu dokumenti uffiċjalment awtentikati, iżda min-naħa l-oħra hemm mezzi oħra possibbli fiċ-ċirkostanzi li jistgħu jagħtu serħan il-moħħ mhux biss li tassew ingħata l-mandat iżda wkoll illi ngħata minn min kellu jingħata.

14. Mix-xiehda ħareġ illi biex inkisbu l-mandati kien hemm involviment qawwi ta' rappreżentanti tal-*United Nations High Commissioner for Refugees* ["*UNHCR*"] u għalhekk, u wkoll sabiex ikun hemm serħan il-moħħ fiċ-

ċirkostanzi partikolari ta' dan il-każ, fejn, kif ingħad, il-preżenza tal-kriminalità organizzata hija qawwija, kien ikun utli illi jixhdu dawn ir-rappreżentanti aktar u aktar billi milli jidher kienu dawn li kellhom kuntatt wiċċ imb'wiċċ mal-atturi u għalhekk aktar huma f'posizzjoni milli huwa l-attur *nomine* illi jikkonfermaw mhux biss l-awtentiċità iżda wkoll il-ġenwinità tal-mandati.

15. Xhieda mill-*UNHCR* ma tressqux biex jixhdu, għalkemm, kif ingħad, fiċ-ċirkostanzi dawn kienu jkun l-aħjar xhieda kif tgħid u trid il-liġi fl-art. 559 u 560 Kod. Proċ. Ċiv. Meqjusa n-natura partikolari tal-każ il-qorti hija tal-fehma illi għandha tinqeda bis-setgħa li jagħti r-reg. 3(5) tar-Regoli dwar il-Prattika u l-Proċedura tal-Qrati u l-Bon-Ordni ["L.S. 12.09"] billi tħassar is-sentenza appellata u tibgħat l-atti lura lill-ewwel qorti sabiex l-attur *nomine* jressaq quddiemha r-rappreżantanti tal-*UNHCR* li kellhom kuntatt dirett mal-atturi sabiex dawn ifisssru ċ-ċirkostanzi ta' dak il-kuntatt u jkkonfermaw l-awtentiċità u l-ġenwinità tal-mandati mogħtija lill-attur *nomine*. Il-qorti ma għandhiex dubju illi dawn ir-rappreżentanti, għax l-interess tagħhom huwa li tassew igħinu lir-rifuġjati, jixhdu minn jeddhom jekk mitluba bla ħtieġa ta' taħrikiet li jistgħu joħolqu problemi diplomatiċi.

16. Dan naturalment igħodd għal dawk fost l-atturi li jinsabu miżmuma fil-Libja. Mix-xiehda ħareġ illi hemm xi wħud li jinsabu f'pajjiżi ewropej fejn ma hemmx diffikoltà ta' komunikazzjoni u ta' awtentikazzjoni ta' dokumenti, u lanqas biex jinkiseb it-tagħrif meħtieġ biex l-attur *nomine* jkun jista' jħares l-obbligu ta' *know your client* u hekk ikun jista' jieħu lura dik il-parti tax-

xiehda tiegħu fejn stqarr illi ma setax jgħid jekk kienx hemm min huwa *trafficker* fost l-immigranti u, minflok, jikkonferma li dan ma huwiex il-każ.

17. Il-qorti għalhekk tiddisponi mill-appell billi tħassar is-sentenza appellata u tibgħat l-atti lura lill-ewwel qorti sabiex din tisma' lir-rappreżentanti tal-*UNHCR* kif imfisser fuq u sabiex quddiemha jinġiebu d-dokumenti u jingħata t-tagħrif kif imfisser fil-paragrafu ta' qabel dan.

18. Dwar l-ispejjeż ikun hemm deċiżjoni fis-sentenza finali.

Mark Chetcuti President	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
jb